

پیوسته به گذشته در مسایل اقتصادی

تأثیرات اقتصادی و سیاسی صدور نفت و گاز ترکمنستان در منطقه

پروژه بزرگ پایپ لین صدور گاز که بنام پروژه تاپی مسماه شده در کشور ترکمنستان در ظرف چند روز آینده افتتاح خواهد شد این پایپ لین از خاک افغانستان گذشته بسوی پاکستان امتداد میابد و بالاخر به کشور هند خاتمه خواهد شد

در این نوشته سعی میشود که در مورد ذخایر انرژی نفت و گاز ترکمنستان و بهره برداری از آن که در آینده چه تأثیرات اقتصادی را در منطقه خواهد آورد بررسی میشود .

معیار و دورنمای اقتصادی کشورهای آسیای مرکزی :

این پروژه بزرگ تأثیر اقتصادی در دورنمای اقتصادی ترکمنستان به حیث کشور تولید کنند و کشورهای افغانستان ، پاکستان و هندوستان که کشورهای گرسنه به انرژی اند در آینده نزدیک تغییرات مهم اقتصادی را رونما خواهد ساخت .

ذخایر بزرگ نفت و گاز در یک ساحه وسیع که بین ترکمنستان ، اوزبیکستان و افغانستان بخصوص در مناطق چار جوی دولت آباد و هرات بصورت یک مثلث بزرگ ساحوی قرار دارد . تنها ذخایر گاز دولت آباد را در حدود یک هزار و پینجصد بلیون متر مکعب تخمین میکنند که این ذخیره بزرگ بطرف مناطق جنوب امتداد داشته و شواهد و علایم مثبت تخنیکی و توپوگرافی موجود است که در مناطق شمال و شمال غربی افغانستان ممکن این ذخایر ادامه داشته باشد ذخایر مجموعی را در ساحه مثلثی که قبلاً از آن نام برده شد در حدود سه تریلیون مترمربع گاز تخمین زده میشود .

در مورد ذخایر نفت این منطقه احصائیه موثق موجود نیست ولی در منابع و موخذ مختلف که این جانب به آن بر خورده ام از مقادیر مختلف ذخیره نفت خام تذکر هم داده میشود از ذخیره کمیاری که در غرب ترکمنستان است فعلاً روزانه مقدار ۲۱۳ هزار بشکه نفت تولید میشود که ۹۵ هزار بشکه آن در داخل کشور ترکمنستان به مصرف میرسد و متباقی را صادر میکند .

ذخایر نفت کشف شده ولی تا هنوز بهره برداری آن به ظرفیت نهائی شروع نشده و بصورت مجموع در کشورهای آسیای مرکزی که نفت افغانستان نیز در آن نیز شامل میگردد به مراتب زیادتر از ذخایر کشورهای تولید کننده نفت شرق میانه میدانند در نظر است که در آینده موازی به پایپ لین گاز که از طریق افغانستان به طول ۱۷۰۰ کیلومتر میگذرد پایپ لین جداگانه کشیده شده و نفت کشورهای آسیای مرکزی را به کشورهای پاکستان و هندوستان برسانند که این پایپ لین روزانه ظرفیت انتقال یک میلیون بیلر و یا بشکه

را خواهد داشت بقول آقای تاش مراد وزیر معادن و صنایع وقت ترکمنستان در پهلوی ذخیره گاز ذخیره نفت آن کشور را ۶,۵ بلیون تن که پنجمین ذخیره بزرگ جهان است در کشور ترکمنستان خوابیده. کشف و استخراج این مواد اولیه و با ارزش اخیراً توجه کشورهای منطقه و کشورهای بزرگ جهان بخصوص کشورهای گرسنه به انرژی را بخود جلب نموده است و هر یک این کشورها و کمپنی های بزرگ نفت در تلاش اند که به ترتیب یا بصورت سرمایه گذاری مستقیم و یا اشتراک در تمديد پایپ لین از این ثروت سرشار نفت و گازی بهره نمایند. و حتی حکومت کشورهای علاقمند سعی بلیغ دارند که در ساحه نظامی و سیاسی کشورهای منطقه را بشمول افغانستان تحت تاثیر آورده و در بهره برداری این ذخایر سهیم شوند.

تمديد پایپ لین از خاک افغانستان چه تاثیرات اقتصادی را در بر خواهد داشت ؟

قبل از اینکه در مورد تاثیرات اقتصادی پروژه بزرگ پایپ لین توضیح شود بایست تحلیل نمود که چرا تصمیم به این گرفته شد که این پایپ لین از طریق افغانستان تمديد شود و چرا از طریق یک مملکت دیگر مثلاً ایران برای احداث این پایپ لین انتخاب نگردید. جواب این سوال عوامل مختلف سیاسی و اقتصادی دارد :

اول علت اقتصادی :

در تمديد پایپ لین دو پلان دیگر نیز موجود بود که نخست پایپ لین از ترکمنستان شروع و از بین خاک چین عبور نموده بطول هشت هزار کیلومتر به جاپان خاتمه می یافت و مصرف تمديد این پایپ لین ده سال قبل به ۲۲ میلیارد دلار تخمین زده شد و این پلان توسط کمپنی اکسان و میتسوبیشی پیشنهاد گردید و راه دومی آن از ترکمنستان بسوب ترکیه بود که بطول ۴۸۰۰ کیلومتر به مصرف ۸,۵ میلیارد دلار تخمین گردید و پروژه دیگر که مشابه به پروژه تمديد پایپ لین از طریق ترکیه است و از خاک ایران و آذربایجان عبور می کرد در حدود ۸ الی ۱۶ میلیارد دلار تخمین گردید ولی طرق کوتاه و اقتصادی تمديد پایپ لین از راه افغانستان تثبیت شد .

دوم علت سیاسی :

امریکا و متحدین غربی اش پریشان از این بودند که اگر در آینده نظر به تحولات سیاسی که بصورت غیر مترقبه در منطقه بروز کند ممکن راه حل سیاسی این پروبلم در یک مدت کوتاه امکان پذیر نباشد و در خلال این مدت ممکن در جریان انتقال نفت و گاز سکتگی رخ دهد و برای آنکه صدور نفت و گاز بصورت متداوم تضمین شده باشد با کشورهای معامله کنند که کمترین خطر از نگاه سیاسی و اقتصادی برای کشورهای استفاده کننده نفت و گاز باشد .

علت مهم دیگر این بود که امریکا قزاقستان , ترکمنستان و اوزبیکستان را به حیث همکار نظامی خویش در منطقه برگزیده بود (البته ده سال قبل که روسیه در آنوقت از نگاه سیاسی ضعیف بود) و این روابط به تدریج در انکشاف است و امریکا برای تطبیق تدریجی روش های سیاسی تازه خود به کشورهای آسیای مرکزی اقدام به مانورهای مشترک نظامی در ترکمنستان و اوزبیکستان راه اندازی نمود که روش های تازه نظامی به سیستم غربی را آشنا سازد . و چند مانور مشترک نظامی را با این کشورها اجرا نمود .

امریکا با این مانورها تمثيل نمود که فعالیت نظامی و سیاسی اش در این کشورها که مدت طویل تحت قیادت روسیه شوروی وقت بود روز بروز روبه توسعه است و این همه پالیسی های نظامی و سیاسی که

امریکاه در ساحه آسیای مرکزی در پیش گرفته از سبب ذخیره بزرگ و بی پایان انرژی نفت و گاز در این منطقه است و هدف دیگر امریکاه یک هشدار به کشور های است که سد راه علاقه اقتصادی امریکاه شده اند مانند کشور چین ، کشور اسلامی ایران و جنبش طالبان در افغانستان که یک سیاست افراطی اسلامی را پیش میبرند و کشورهای آسیای مرکزی تاثیرات سو این گروه افراطی را در کشورهای خویش یک خطر محسوب میکنند

تاثیر اقتصادی پایپ لین در اقتصاد افغانستان :

این مملکت جنگ زده برای بازسازی خویش به هر نوع کمک اقتصادی واجتماعی محتاج است و تطبیق پروژه تمدید پایپ لین بخصوص در ساحه شمال غربی و جنوب غربی کشور که مردم منطقه به جستجوی مشاغل احتیاج شدید دارند کمک انی اقتصادی خواهد نمود پروژه پایپ لین گرچه که میکانیزه است و توسط ماشین های پیچیده و پیشرفته به طریق ساده در یک روز موفق به حفر زمین و گذاشتن پایپ ها به طول چندین کیلومتر خواهد گردید ولی با زهم یک تا تاثیر مهم در سطح استخدام وارد میسازد و یک تعداد زیاد مردم منطقه مشغول کار خواهد گردید چون کشور در حالت اضطرار و جنگ است مردمیکه قدرت کار را دارند از روی مجبوریت و نسبت نبود عاید به خدمت گروه های جنگی درآمده و از این راه امرار معاش میکنند و با جذب شدن مردم در این پروژه بزرگ تفنگ را کنار گذاشته مصروف کار میشوند و از تشنجات گروهی کاسته خواهد شد .

پروژه پایپ لین که بطول هشت صد کیلومتر در خاک افغانستان تمدید خواهد شد برای حفظ و مراقبت موازی به این پایپ لین سرکی احداث خواهد گردید که قابلیت عبور و مرور ترافیک و ماشین های ثقیل را خواهد داشت و احداث چنین یک سرک دهات و قصبات را در طول تمدید پایپ لین وصل خواهد نمود و مزید بر آن سه پمپ استیشن بزرگ تعمیر خواهد شد و یک تعداد زیاد قوای کار و اشخاص فنی و غیر فنی برای دائمی در امور مختلف در این پمپ استیشن ها استخدام خواهد گردید که این امر باعث انکشاف منطقه شده در پهلوی آن مکاتب مغازه ها و حرفه های مختلف النوع بوجود خواهد آمد مزید بر آن تمدید پایپ لین سالانه عاید بزرگی را بین سه الی چهار صد میلیون دالر برای افغانستان دربر خواهد داشت

اهمیت اقتصادی تمدید پایپ لین برای کشورهای همسایه

تمدید پایپ لین نفت و گاز که از ساحه شمال غربی افغانستان میگذرد تاثیر بزرگ اقتصادی در مارکیت های منطقه آسیای مرکزی بخصوص کشور های همسایه بار خواهد آورد و این کشورها را از نگاه همکاری های سیاسی و اقتصادی نزدیکتر خواهد ساخت .

شرایط مساعد صنعتی و پیشرفت تخنیکی که پاکستان و هند در منطقه دارد از یکطرف ذخایر بی پایان مواد خام صنعتی و انرژی کشورهای آسیای مرکزی از طرف دیگر یک همکاری بزرگ اقتصادی را در منطقه ایجاد خواهد کرد و روابط تجارتي که در این اواخر پاکستان با کشورهای آسیای مرکزی بخصوص اوزبیکستان و قزاقستان قایم نموده روجه توسعه است و همچنان نظر به حجم روز افزون انتقال مال التجاره به اهمیت آن افزوده میشود . پاکستان علاقه خیلی زیاد دارد که از نگاه موقعیت جیوپولتیکی و عوامل پر بار اقتصادی راههای ترانزیتی را که از ساحه افغانستان میگذرد برای صادرات امتعه صنعتی و واردات انرژی نفت و گاز را برای خود تضمین کند . برای پاکستان نسبت به هر کشور دیگریک مزید بزرگ

اقتصادی است که شاهراه های جدید تجارتي را به منظور رسیدن به مارکیت های کشور های آسیای مرکزی از طریق افغانستان استفاده کند.